

(9.)*

Sokat futtattam elmémet
 Hogy senki ne tudhassa
 Mi sértette bús szívemet
 Magát ki ne mutassa
 Éltemnek tündér próbája
 Vallyon mit mutat koczkája
 Szerencsétlen bús szívemnek
 Mint forog vitorlája.

Jóllehet sok hamis nyelvek
 Ellenem zugolódnak,
 De én arra csak nevetek
 Lássák bármit mondanak
 Én ugyan végső órámig
 Koporsómnak bézártáig
 Hivségeiről emlékezem
 Éltem végső napjáig.

Talán fel kél még valaha
 Napom sugára 's fénye
 Jóllehet most sem mostoha
 Éltemnek egy reménye.
 Esküvésemet megtartom.
 Szerelemtől el sem válom
 Hitemet soha nem szegek
 Bizonyságim az egek.

Sokan olyan balgatagok
 Vélik hogy legyenek álnok
 Én tudom a mit gondolok
 Maragyon csak az titok
 Azért meg sem magyarázom
 Se nevemet le nem írom
 Higyed a mit mostan mondok
 Örökös rabod vagyok.

Közli: GÁLOS REZSŐ.

EGY ISMERETLEN SCHUBART-FORDÍTÁS.

SCHUBART Ker. Fr. Dánielnek sok népszerű költeményéből hozzánk alig jutott el valami. Énekelt dalaiból eddig mindössze egynek buktant föl magyar nyoma (IK. 1940. 43. l.), ezenkívül csak Kis János versein volt egy kis hatása észrevehető. (EPhK. 1911. 456. l.). Már ezért is figyelmet érdemel az a még kiadatlan fordítás, amelyet a zirci apátsági levéltárnak egyik kéziratos énekeskönyvében találtam. De érdekes maga a vers is, Schubart életének egyik szomorú emléke. Károly Jenő, a Schiller életéből is ősmert württembergi herceg, 1777-ben költönket elfogatta és börtönbe záratta. A vád, amelyet Schubarttal sohasem közöltek, lázítás volt; az igazi okot azonban abban látják, hogy híres jezsuitaellenes lapjában, a Deutsche Chronikban a bécsi udvart támadta s ráadásul a herceg kedvesét, Hohenheimi Franciskát is kigúnyolta. Tíz esztendeig sinylődött érte a hohenspergi várban, s bár a rideg uralkodó különböző kedvezésekkel, fokozatosan könnyített sorsán, azt az ígéretét, hogy mielőbb kiengedi, nem váltotta be. Ezen felbőszülve írta Schubart 1779-ben vagy 1780-ban *Die Fürstengruft* c. vakmerő versét, amely a Frankfurter Musenalmanach 1781-re szóló kötetében meg is jelent. A haragos költemény, amellyel a költő a herceg bosszúállását ismét magára zúdította, 26 strófára nyúlik.

A magyar fordító nevét nem tudjuk. *G. J.* van a vers alatt s az aláhúzás cífrái között egy *L. B.* (Liber Baro) olvasható ki. — A fordítás, a kéziratoskönyv más részeiből következtetve, 1820—1825 között készült; oly időben, mikor efféle, a zsarnokok ellen lázító versnek kinyomatására gondolni sem lehetett. A fordító nem követi az eredetinek versformáját; a négysoros strófákat pedig 8—8, sőt néha 16 sorra oldotta föl.

A' Királyo'k Kriptáinál gondolkozó

Schubart szerént.¹

1. Régi büszke Bálványai
e nyomorult világnak
Királyok morzsalyékjai
itt fekszenek tsúfságnak,
itt fekszenek világétva
pislogó nap fényétül
rettentő mód homálétva
Kormos éjj sötéttjétül.
2. Avétt mohos koporsójok
e tenyészett boltokban,
s érdemetlen koszorujok
e sötét barlangokban,
mind a' redves fa világa
Éjj ...² tsillámlik
Tsak a királyok víg hívsága
az a' mi itt villámlik.
3. Rémülés és iszonyodás
borzasztva jövevénynek
Bőrit, haját, undorodás
Ifiúnak, mint vénnek,
Meg járja itt, hol a' hívság
koporsóra támasztva,
bé apadt szemekből birság
néz, mind oda ragasztva.
4. Melly ijesztő itt leg kissebb
szónak vissza hangzása
's egy láb hegynek 'a leg frissebb
rándulása 's mozgása,
Jobban meg nem háborétja
embert a' fergetegnek
Dörgése, mint tántorétja
illy szava zengetegnek.
Gyáva ember be kitsin vagy
ha tsak kints az érdemed,
Itten tsak az a' jó, 's a' nagy
Kit itten is áld nemed.
De jajj itt mely egyelesen
fekszik a' jó a' rosszal.
És melly szép békességessen
a' szelíd a' gonoszszal.
5. Az is itt van, kit áldásul
Isten küldött népének,
Mint az, a' kit tsak tsapásul
adott ember nemének.
6. Az ő hamvok bögréjénél
Sír a' márvány képzelet
Kü könnyeket 's a' fejénél
több illy bolond tisztelet.
Mellyet talán hogy faragta
esz es olasz mestere,
Mivel tudta (ki katzagta)
mely érdemű ember e'.
7. A' kaponyák itt hevernek
el meredett szemekkel,
Kik az előtt sok embernek
ártottak nézésekkal
Világnak, emberiségnek
Ijesztői, rontóji,
Halálnak és kegyességnek
Kedvek szerént adói.
8. Azon kéz már el rothadott,
tehetetlen tsontá vált,
Melly egy toll vonással adott
Hadat, békét vagy halált.
'S ki a' bátrabb böltset hogy ha
hangosabban szóllani
mert, bilintsre verte, vagy ha
Igazat mért vallani.
9. Az a' mejj holt tetemmé lett
melly aranyba takarva
volt, 's a' kire a' szabó tett
egy tsillagot ki varrva;
érdem rend is függött róla
noha vitészségérül
Krónika nem sokat szólla
Valami érdemérül.
10. A' tsatornyák el apadtak
Kikben tüzes vére folyt,
Ezek, inak el fonnyadtak,
Kikkel oly parázna volt
'S mellyekből az ártatlanság
Testi lelki fekélt nyert,
Mivel buja fajtalanság
oltott belé méreg szert.
11. Udvaroknak anyás fia
hizelkedjél mostan bár,
Néki nem lesz hidd több díjja
Maszlagodnak, mert az már,
A' kit mézes szavaiddal
Ketségtettél 's a' kinek
Tömjénezteél mirháiddal,
nem segétt már senkinek.

¹ A stórfák számozása az eredetinek megfelelő stórfáira utal.² Olvashatatlan szó.

12. Nem kél már fel, sem most néked
Mosolyogva kegyelmét
Mutatni, vagy fellebb széked
emelni és figyelmét
Azért hozzád kettőztetni
nem fogja, hogy Dámái
Majdan ötlet legyezgetni
fogják jobban Donnái.
13. Sajnálatlan aluszszaék már
ők most kő álmáikat
S' itt reájok több szegyen vár
mint éri rabszolgákat.
Kik miattak Tömlözőkben
szinte olly ártatlanul
Mentek, mint ezen vidékben
jöttek ők, méltatlanul.
14. Ők! kik ugyan nem érzették
Réz mellyekben félelmét
Pokolnak, még is hirdették
hírért 's törvény sérelmét
Másnak ugyan nem engedték,
hanem ők fel forgatták
S' embert marha helett tették
Igába 's úgy nyagatták.
15. Ők kik lelki ismeretet
azt a' furtsa kis Bírót,
A' ki mindent fel méretett,
roszszat úgy mint jót fel-rótt,
Sípnek, dobnak lármájával
el akarták altatni,
's egy heréltnek trillájával
vagy kürtel el fujatni.
16. Ők! kik lovat csak vagy ebet
'S idegen szingyillákat
Fogtak pártul, és egyebet
mint börtöket, 's árvákat
Koldulni hagyták, mert félték
hogy vélek pörölnének
Azok, kikért ők csak éltek,
ha mással jót tennének.
17. Ők fekszenek dítséretlen
mostann itten férgektül
el emészte e kietlen
Helyen sem Istenektül
Ujj életre nem ébresztve
Jutalmát nem találván
Jók számából ki rekesztve
Szegyen követ most álván.
18. Ne költsétek hát mostan fel
Általok szegényekké
Lett seregek! 's üzzétek el
A' Hollót, ébrettekké
Hogy ne tegye kákogása
Itt a Tyrannusokat.¹
19. Magyar itt ne danolgassa
buslakodó nótáját
Ostorát ne durrogassa
Paraszt, hogy a' Búzáját
A' vadaktul meg menthesse
S e fent szóval élelmét
Koldus itt ne kéregesse
átkozva fejedelmét².
20. Vagy pedig egy sáppadt árva
Ördétva ne sirassa
Itt az apját, kit el zárva
tart egy hatalmas Basa.
Sem az hartzban bennává lett
Vitéz ne kárhoztassa
Azt, itt kiért sebeket vett
számra meg ne hívassa.
21. Hogy korán ne ébregyenek
Kegyesebbek legyenek
's előbb hogy ne bűnhődjenek
lármát most ne tegyenek,
Eleg korán fog fölöttök
majd az ég meg zendülni
Elöl hátul és mellettek
a' menykövek dördülni.
22. — — — —³
23. Ti pediglen jobb Királok
Tsendesesen nyugodjatok,
Igaz földi volt angyalok
Édesden szunnyadjatok,
A' Paradicsom kertjében
van úgyis már lelketek
Itt a' gyász vidékeiben
ereklének testetek.
24. Örüllyetek azon napnak
A' mellyen a Hertzzegek
Tetteik is funtoltatnak
és a' mikor az Egek
Ura leszen a' Bírátok,
vígann énekellyetek,
Mert nints semmiféle átok
a' latban ellenetek.

¹ Itt két sor hiányzik.² A magyar az eredetiben persze: der Deutsche.³ Ez a strófa a fordításból kimaradt.

25. A' nép buzgó áldásátul
 mázsátok fog billenni,
 's a' Bírónak jóságátul
 választottak ti lenni.
 Mert a' szegény Társatokkal
 Atya módon bántatok,
 És véle mint fiotokkal
 Éltetek, vigadtatok.

26. Be jól fog majd fületekben
 Azon szózat hangzani
 Ti! kik olly jól éltetekben
 Népet boldogéttani
 Tudtatok, már most örökre
 Kezeimből vegyétek
 A koronát fejetekre,
 Mert meg érdemlettétek.

Közli: GÁLOS REZSŐ.

KÖVY SÁNDOR LATIN VERSEI.

A nagy jogtudós latin versíró is volt. Szinnyei lexikona (VII. 175-h.) őt megjelent verséről s egy kéziratban maradról (*Panegyris honoris imperatoris Francisci*) szól. Ez az utóbbi, szép írással, megvan a sárospataki kéziratárban, 42 negyedréti lapra írva, bekötve. A prólógus Josephus főherceghez van intézve. De más nyomtatásban megjelent verse is van. Pl. egy *Carmen pastorale*, amelyre egy kéz ráírta: in obitum ill. D. Ios. Vay de Vaja. A végén A. K. jegy van. Itt ugyanaz a kéz a K betűhöz az *övy* toldást is hozzáírta.¹ Van egy másik kéziratban lévő verse is, *Napoleon de se ipso* címmel (66 distichon), amely az Ernst-gyűjteményben volt s most Juhász Dezső ajándékából a pataki könyvtár tulajdona. (Napoleon személye két másik pataki latin versíró is foglalkoztatott, Sipos Pált és Kézy Mózeszt.) Kövy e verset még Napoleon halála évében, 1821-ben írta. Könyvtári jelzése: 3221.

GULYÁS JÓZSEF.

FEJES ISTVÁN ISMERETLEN KÖLTEMÉNYE.

A mult század második felének halkszavú lírikusa volt Fejes István. Az egyszerű falusi néptanítónak, majd a tiszáninneni református egyházkerület püspökének lantján a legtisztább hangon csendült meg mind a szerelmi dal, mind a mélyen átérzett, a szív legbensejéből feltörő hazafias érzés. Nem kereste a feltűnést, a sikert. Valóban csak önmagának írt. Írásai azonban mégis utat törtek a szívekbe. Nemes, tiszta hangja, zengzetes nyelve irodalmi értékekkel emelte alkotásait. Angolból áttüzetett fordításain kívül vallásos és szépirodalmi munkássága az irodalom történetében tisztos helyet biztosít számára.

Hazafias lírája a márciusi nagy napok hangulatának hű kifejezője. Mint gyermek élte át 1848 márciusának eseményeit (1838-ban született), s amit a gyermek átélt, annak az élete alkonyán álló aggastyán ritka bensőséggel tudott hangot adni. Néhány évvel halála (1913) előtt megírta hatyúdálát, amely nemcsak az ő végszava, de valóban a «nagy idők» szemtanúinak és részeseinek kiáltása — az új idők, új világ fiatalsága felé. *Az utolsó honvéd* ajakán a márciusi ifjúság üzenete szólal meg.

A vers nem került a nagy nyilvánosság elé. Megérdemli azonban, hogy közkinccsé legyen.

¹ W 937/m jelzéssel. Török József is írt róla latin verset.